

Dyslexia

Dyslexia je **špecifická porucha čítania**, ktorá sa prejavuje neschopnosťou naučiť sa čítať napriek tomu, že dieťa má bežné vzdelávanie, má primeranú inteligenciu a žije v prostredí, ktoré mu dáva dostatok potrebných podnetov k žiadanému spoločenskému a kultúrnemu rozvoju.

Prejavy dyslexie:

- ťažkosti v rozlišovaní tvarov písmen
- znížená schopnosť spájať písanú a zvukovú podobu hlásky
- ťažkosti v rozlišovaní tvarovo podobných písmen
- nerozlišovanie hlások zvukovo blízkych
- problémy v mäkkčení
- inverzia - nedodržanie poradia písmen
- pridávanie písmen, slov
- vynechávanie písmen, slabík
- domýšľanie si slova podľa správne prečítaného začiatku
- nedodržovanie dĺžok samohlások
- neschopnosť čítať s intonáciou
- nesprávne čítanie predložkových väzieb
- nepochopenie obsahu čítaného textu
- dvojité čítanie

Práca s dyslektikmi začína motiváciou, nasledujú prípravné cvičenia. Pokiaľ predpokladáme použitie analyticko-syntetickej metódy výučby čítania, prevádzame nasledovné postupy overené u nás i v zahraničí. Snažíme sa rozčleniť každú etapu na čo najviac krokov s ohľadom na individuálne potreby žiaka.

Príprava na čítanie spočíva v rozvoji percepcii, reči, v nácviku na sústredenie na určitú úlohu aj v primeranej motivácii dieťaťa. Zameriavame sa na individuálne rozvíjanie tých funkcií, ktoré sú príčinou poruchy.

V etape slabikového čítania sa používajú nasledovné postupy:

Vyvodzovanie písmen - pre výučbu čítania doporučujeme vyvodzovať zároveň písmeno tlačené a písané v spojení s riekankou a obrázkom. Žiaci sa učia vnímať novú hlásku sluchovou cestou.

Hlásky ako izolovaný prvok je prednostne vnímaná pravou hemisférou ako prírodný zvuk. Preto je pre žiakov s potiažami v rečovej oblasti vhodnejšie vyvodzovať novú hlásku najprv v spojení s prírodnými zvukmi, či zvukmi umelými, ktoré sú prednostne vedené rovnakou, teda pravou hemisférou. (ááá - otvorenie úst u zubného lekára a pod.) Žiaci sami môžu vymýšľať, čo im zvuk pripomína. Pre ľahšie zapamätanie hlások je možné použiť pohyby či gestá, ktoré charakterizujú jednotlivé hlásky.

Pri vyvodzovaní písmen je možné použiť nasledovné postupy:

Využitie prírodných zvukov, spojenie s pohybom, obrázkom, riekankou, modelovanie písmen, maľovanie, vyrývanie písmen do piesku, do krupice vysypanej na tácku, obťahovanie tvaru písmen a pod.

Spojovanie písmen do slabík, slabikovanie

Pre žiakov s potiažami v analyticko-syntetickej činnosti môže byť tento postup oveľa náročnejší než zapamätávanie si písmen. Pomôckou môžu byť papierové písmená či písmená na kockách, ktoré dieťa navlieka na drôtik, písmená na gume, kde naťahovaním a zmršťovaním gumy naznačuje analýzu a syntézu. Pri spajovaní písmen využívame pohybovú aktivitu a rovnako ako pri všetkých cvičeniach dieťa zreteľne vyslovuje.

Slabikovanie

Je jednou z etáp výučby čítania. Zvládnutie slabiky ako celku je veľmi dôležité. K zautomatizovaniu čítania je nevyhnutné používať slabiky na kartách, čítanie slabík s využitím počítača. Učitelia zvyčajne zdôrazňujú jednotlivé slabiky oblúkmi. Postupne sa skracaje čas pre zvládnutie slabiky, pauzy medzi jednotlivými slabikami sú kratšie, čítanie sa stáva plynulejším.

Pokiaľ sú deti príliš skoro vedené od čítania po slabikách ku čítaniu celých slov a ešte nezvládajú poriadne slabiky, čítajú si slová potichu pre seba po písmenách a až potom ich vyslovia nahlas. Tento spôsob čítania často označujeme ako dvojité čítanie.

Analyticko-syntetická metóda slabiková vychádza zo slabík, k písmenám žiaci prechádzajú až neskôr. Jej výhodou je fakt, že slabika je vedená priamo ľavou hemisférou, spolupráca oboch hemisfér nie je tak komplikovaná ako pri metóde hláskovej. Vychádzame zo slabík, ktoré spájame s obrázkom (ko,ko,ko - sliepka), alebo z prvých slabík slov označujúcich obrázok (ko-koláč, ka-kapesník) apod.

Čítanie celých slov a viet

K čítaniu celých slov prechádza dieťa plynule skracovaním páuz medzi čítaním slabík. Potiaže sa môžu prejavovať pri čítaní slov typu les, pes, kde ide o uzavretie otvorených slabík.

Môžeme využiť globálne čítanie slov. Dieťa vymenúva predmety na obrázku, spoločne s učiteľom k nim prikladá napísané slová (les, pes, puk, myš atď.). Po niekoľkonásobnom opakovaní číta slovo bez obrázku, neskôr vo vetách. Ďalšou možnosťou je čítanie slov od východzej slabiky:

la - šla - šlape - našla - vyšla - prišla
le - les - lesník - lesík atď.

Porozumenie čítanému textu

Porozumenie je jednou z požiadaviek pri nácviku čítania. Predovšetkým u detí s potiažami čítania, ktoré sú príliš sústredené na technickú stránku výkonu, obsah textu uniká. Potiaže sa potom prejavujú nielen tým, že dieťa nie je schopné rozprávať obsah prečítaného článku, ale má potiaže napr. v matematike pri riešení slovných úloh a vo všetkých predmetoch, v ktorých má získavať informácie čítaním z textu.

Pri nácviku čítania s porozumením doporučujeme prevádzať nasledovné cvičenia:

- priradovanie slov, poprípade celých viet k obrázkom
- ilustrácia textu, na začiatok stačí jednej vety
- prekrývanie spodných častí písmen tak, aby pri čítaní si dieťa muselo domýšľať text podľa obsahu, zakrývanie celých slov
- zakrývanie celých slov vo vete. Na oblohe svieti ...

- čítanie známeho textu, v ktorom sú vynechané (prelepené) slová.

Dieťa číta krátky text. Potom ho číta znovu, ale text je upravený tak, že sú niektoré slová vynechané. Učiteľ môže vytvoriť viac variant textu, v každej nasledovnej je vynechaných viacej slov.

Námety pre prácu s textom

Len opakovanie čítania textu je pre deti s poruchou čítania veľmi málo účinné. Vedie k učeniu článku naspamäť, čo je pre dieťa nudné a je takmer bezpečnou cestou, ako dieťa od čítania odradiť. Preto uvádzame nasledovné námety pre prácu s textom:

Príprava na čítanie textu

- motivačný rozhovor o článku, ktorý sa bude čítať
- aktivizácia slovnej zásoby, rozhovor na tému súvisiacu s obsahom textu
- čítanie slov vybraných z textu z tabule, či na kartách
- čítanie celých viet
- čítanie slov z poprehadzovaných slabík, písmen
- čítanie slov s vynechanými písmenami
- čítanie obtiažnych slov
- zmyslové cvičenia zamerané na rozvíjanie zrakového a sluchového vnímania s využitím slov, či obrázkov z textu.

Práca s textom

- spočítaj odstavce, riadky
  - vyhľadaj a prečítaj najdlhšie (najťažšie) slovo, slovo obsahujúce písmeno ...
  - prečítaj slovo začínajúce (končiace) na ...
  - čítaj len prvé (posledné) písmená v slovách
  - prečítaj napr. druhé slovo na treťom riadku
  - prečítaj jednu vetu a nauč sa ju naspamäť
- Cieľom týchto cvičení je "ohmatať" si text pred vlastným čítaním.

Čítanie textu

- čítanie vo dvojici
- striedavo číta jednu vetu (jedno slovo) žiak, jednu vetu učiteľ
- hromadné čítanie
- čítanie viet dvakrát či viackrát, učenie sa viet naspamäť. POZOR! Toto cvičenie musí mať formu hry alebo súťaže, nejde o dril.

Vypracovala:

PaedDr. Zuzana Šedivá
špeciálny pedagóg